

Jolanta Załęczny

Słowo wstępne

Niepodległość i Pamięć 23/1 (53), 11-14

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Słowo wstępne

Oddajemy do rąk Czytelników kolejny, 53. już numer naszego czasopisma. Wchodzimy nim w rok 2016, rok szczególny z wielu powodów. W Polsce przebiegać on będzie pod hasłem obchodów 1050. rocznicy Chrztu Polski. O randze wydarzenia z roku 966 nie trzeba dziś nikogo przekonywać. Spowodowało ono wejście Polski do chrześcijańskiej Europy. Od tego momentu Polska stała się ogniwem europejskiej wspólnoty. Wartości chrześcijańskie wpisały się w świadomość Polaków, a Kościół odgrywał zawsze istotną rolę w naszej historii. Wystarczy wspomnieć choćby działania tej instytucji oraz duchowieństwa dla utrzymania tożsamości narodowej w okresie zaborów czy podczas kolejnych wojen.

Niezwykle ważnym wydarzeniem były obchody 1000-lecia Chrztu w roku 1966, uroczystości organizowane w kraju, te kościelne i te pod dyktando ówczesnych władz oraz te w pełni niezależne, na emigracji. To właśnie tam, szczególnie w środowiskach ludowych wierzone – jak pisze prof. Romuald Turkowski – że mimo ciężkich dla Kościoła czasów, przetrwa on i odrodzi się nawet w tych miejscach, gdzie został zniszczony. Nie podważyły rangi Kościoła czasy PRL-u, trwał on nieprzerwanie, dzięki postawie duchownych oraz wiernych. I dlatego ten numer czasopisma otwierają dwa teksty wpisujące się w obchody rocznicowe. Pierwszy – pióra Romualda Turkowskiego – przedstawia udział ludowców emigracyjnych w uroczystościach rocznicowych w latach 60. XX wieku, podkreślając przede wszystkim ich przywiązanie do wiary i Kościoła. Do tematu tego odnosi się także autor kolejnego tekstu. Dyrektor Muzeum Historii Polskiego Ruchu Ludowego Janusz Gmitruk wielokrotnie, przy różnych okazjach, zwracał uwagę na wartości pielęgnowane przez polską wieś. W społeczności wiejskiej dopatruje się źródła wiecznego trwania. Podkreśla jej wierność religii i wartościom chrześcijańskim. Rocznicą przyjęcia chrztu stała się dla autora okazją do prześledzenia roli religii w naszej – jakże skomplikowanej – historii.

W muzealnym kwartalniku wciąż pobrzmiwają jeszcze echa powstania styczniowego. Temat jest niezwykle nośny, a kolejni badacze wciąż analizują jego nowe aspekty. Poświęciliśmy powstaniu styczniowemu dwa numery „Niepodległości i Pamięci” (41–42 z roku 2013 i 45–46

---

z 2014), a jednak okazuje się, że to za mało. Tym razem mamy okazję – dzięki tekstowi Adama Buławy – przyjrzeć się, w jaki sposób udział w powstaniu wpłynął na dalsze losy jego uczestników, już po zakończeniu walk. Autor przeanalizował postawy czwórki wybitnych dowódców (Ludwika Mierosławskiego, Józefa Wysockiego, Zygmunta Miłkowskiego i Walerego Wróblewskiego) oraz ich dalsze dzieje na emigracji. Ciekawy to przyczynek do dyskusji zarówno o walkach powstańczych, jak i losach emigracji popowstaniowej. Powstanie styczniowe objęło swoim zasięgiem Królestwo Polskie oraz tereny wschodnie, co nie znaczy jednak, że pozostałe ziemie polskie pozostały obojętne. Własną wojnę – jak pisze Marek Jaeger z Muzeum Ziemiaństwa w Dobrzycy – prowadziło Wielkie Księstwo Poznańskie. Wspierano materialnie powstańców, a wysiłki walczących obszernie komentowała poznańska prasa.

Cieszy fakt, że na łamach „Niepodległości i Pamięci” pojawiają się nowe, niezwykle ważne tematy, a także nowi autorzy. Dzięki temu nasze czasopismo jest coraz ciekawsze i bardziej atrakcyjne. Tym bardziej, że udało nam się – z sukcesem – zakończyć zabiegi o uzyskanie punktacji i oto jesteśmy na ministerialnej liście czasopism punktowanych (część B) z niezwykle budującym wynikiem: 12 punktów na 15 możliwych do uzyskania. I to właśnie kolejny powód, dla którego ten rok jest dla nas szczególnie.

Zakończony został proces rewitalizacji X Pawilonu Cytadeli Warszawskiej. Zapraszamy zwiedzających do odwiedzenia Muzeum X Pawilonu, gdzie oglądać można wystawę obrazów Aleksandra Sochaczewskiego. Pisaliśmy już o nich i o samym malarzu wielokrotnie, ale tym razem chcemy pochwalić się wzbogaceniem kolekcji obrazów o jeszcze jedno dzieło. Dzięki wsparciu finansowemu Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Samorządu Województwa Mazowieckiego – o czym pisze Stefan Artymowski – udało się zakupić portret Heleny Kirkorowej, artystki, współpracownicy Traugutta, zesłanki syberyjskiej. Obraz prezentowany jest już na wystawie w X Pawilonie. Zakup wzbogacił niezwykle ważną w zbiorach Muzeum Kolekcję Sybiracką.

W rok 2016 wchodzimy również z planami rewitalizacji naszej siedziby głównej – pałacu Przebendowskich/Radziwiłłów. Na łamach „Niepodległości i Pamięci” kompleksowo omawia je architekt Adam Białobrzeski, współtwórca projektu. Zaprezentowana wizja przebudowy otoczenia pałacu oraz unowocześnienia jego wnętrza przedstawia się imponująco i pozwala snuć ambitne plany zmodyfikowania oferty muzealnej.

Możemy się pochwalić także innymi przejawami naszej aktywności. W Muzeum Więzienia Pawiak otworzyliśmy w roku ubiegłym ekspozycję poświęconą personelowi medycznemu. Wpisuje się ona w obchody jubileuszu Pawiaka, o których szeroko informowaliśmy w poprzednim numerze „Niepodległości i Pamięci”. Wystawę prezentuje na naszych łamach jej kurator Robert Hasselbusch, przypominając, że heroiczna postawa lekarzy, pielęgniarek, położnych, felczerów i członków kolumn sanitarnych *Gefängnis der Sicherheitspolizei Zielnastrasse 24* przyczyniła się do uratowania życia wielu więźniów.

Wspólnie z innymi muzeami organizujemy konferencje adresowane nie tylko do przedstawicieli świata nauki. O jednej z nich, poświęconej kontrowersyjnej postaci Wincentego Krasińskiego, traktuje artykuł Izabeli Wróblewskiej, pracownika Muzeum Romantyzmu w Opinogórze. W tym miejscu już zapowiadamy publikację pokonferencyjną, która ukaże się w maju bieżącego roku.

Pracownicy merytoryczni Muzeum Niepodległości uczestniczą w konferencjach naukowych w kraju i zagranicą, w roku ubiegłym wygłosili 30 referatów. Przedsięwzięcia naukowe z naszym udziałem zorganizowane w Krzemieńcu omawia szeroko Regina Madej-Janiszek. Możemy też pochwalić się naszym zaangażowaniem w opracowanie Szlaku Frontu Wschodniego I Wojny Światowej na Mazowszu.

W roku 2015 prezentowaliśmy w Muzeum wystawę przygotowaną wspólnie z Muzeum Sportu, towarzyszył jej opracowany przez obydwie muzea katalog. Wzajemne kontakty okazały się trwałe, bo oto w tym numerze naszego czasopisma zagościła Iwona Gryś z Muzeum Sportu, która omawia sporty, gry i zabawy w dawnej Rosji.

Mamy także kontynuację wcześniejszej tematyki. Po raz trzeci – za sprawą Zbigniewa Judyckiego – powraca temat obecności Mazowszan w świecie. Współpracujący od dawna z redakcją Endre Laszlo Varga prezentuje piątą już część źródeł i dokumentów do dziejów Węgrów w szeregach Legionów Polskich w latach 1914–1918. Artykuł Ireny Kępy sygnalizuje potrzebę opracowania katalogu archiwum Romana Dmowskiego. Autorka – analizując wybrane archiwalia – zwraca uwagę na jeden temat, mianowicie na aktywność tego polityka. Pozostaje mieć nadzieję, że w niedalekiej przyszłości ukaże się katalog Archiwum Dmowskiego i dzięki niemu wielu badaczy, w szczególności biografowie tego polityka, skorzysta ze zbiorów Muzeum Niepodległości.

Na łamy „Niepodległości i Pamięci” co jakiś czas wraca tematyka regionalna. Tym razem za sprawą prof. Piotra Matusaka, który zajął się historią Ciechanowa w okresie II wojny światowej. Cieszy fakt, że takie ujęcie historii jest obszarem zainteresowań wielu badaczy, bowiem poprzez pryzmat dziejów regionalnych czy lokalnych udaje się lepiej zrozumieć wiele aspektów historii Polski.

Dużo miejsca zajmują też artykuły o tematyce biograficznej. Ich autorzy prezentują różnych bohaterów o niezwykle ciekawych życiorysach. Życie i twórczość Józefa Relidzyńskiego, legionisty, literata, twórcy scenariuszy filmowych jest tematem artykułu Jolanty Załączny. Tekst współgra z prezentowaną w Muzeum wystawą zatytułowaną *Epopeja Legionowa*, stanowi uzupełnienie prezentowanych tam wątków związanych z poetami w legionowych mundurach, a jednocześnie zapowiada zaplanowaną na marzec konferencję *O Legionach, legionistach i pamięci*. W galerii omawianych postaci znalazł się też biskup Adolf Piotr Szlązek. Autor tekstu – ks. Jerzy Zając skupił swoją uwagę przede wszystkim na jego działalności społecznej. Stanisław Dziedzic przywołał Annę Rydlównę, siostrę Pana Młodego z *Wesela* Stanisława Wyspiańskiego, opisując przede wszystkim jej zasługi dla rozwoju szkolnictwa pielęgniarskiego na ziemiach polskich. Natomiast Anna Milewska-Młynik, autorka muzealnego cyklu „Gwiazdy na Syberii”, przybliżyła postać Nory Ney, ostatniej gwiazdy przedwojennego kina.

W roku 2016 obchodzić też będziemy Rok Henryka Sienkiewicza, aby – jak podkreślono w ustawie sejmowej – oddać należny hołd temu Wielkiemu Polakowi i przyczynić się do popularyzacji Jego twórczości oraz głoszonych idei – przede wszystkim patriotyzmu i przywiązania do tradycyjnych wartości. Mamy nadzieję, że temat ten zagości w kolejnych numerach „Niepodległości i Pamięci” i już dziś zapraszamy do współpracy biografów i badaczy dorobku pisarza.

Oddajemy więc w ręce Czytelników numer o bardzo zróżnicowanej tematyce, licząc że ta różnorodność zadowoli każdego i pozwoli znaleźć interesujący tekst niezależnie od zainteresowań czy obszaru badań. Zapraszamy do lektury, a także do publikowania na łamach „Niepodległości i Pamięci”.

Jolanta Załączny